

Hülya Çakır

Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi, Yozgat/Türkiye
Assoc. Prof. Dr., Yozgat Bozok University, Faculty of Arts and Sciences, Yozgat/Türkiye

eposta: hulya.cakir@bozok.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-8115-4076> - RorID: <https://ror.org/04qvdf239>

Atıf/Citation: Çakır, Hülya. 2026. Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 14/1, 483-509.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1831053>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	26.11.2025
Kabul Tarihi/Accepted:	08.02.2026
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2026

KUŞAKLARARASI DAYANIŞMA BAĞLAMINDA TAZELENME ÜNİVERSİTESİ: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Öz

Kuşaklararası dayanışma, yapısı gereği farklı yaş gruplarındaki bireylerin birbirleriyle iş birliği yaparak toplumsal sorunlara çözüm üretmeleri, bilgi ve deneyim paylaşımları, birbirlerini desteklemelerine olanak sağlamaktadır. Bu anlamda kuşaklararası dayanışma mikro düzeyde birey ve kuşaklararası ilişki, etkileşim ve dayanışmayı teşvik etmekte makro boyutta da kültürel miras aktarımı, toplumsal bağların güçlendirilmesi, eşitsizliklerin azaltılması, toplumsal kalkınma başlıklarında olumlu yönde değişme ve gelişme dinamiği yaratabilmektedir. Günümüzde artan yaşam süresi, yaşlı nüfus oranındaki yükseliş ve aktif yaşlanma politikalarının önem kazanması, ileri yaş bireylerin toplumsal hayata katılımını destekleyen eğitim modellerini gündeme getirmektedir. Tazelenme Üniversitesi bu anlamda yaşlıların bilgi ve becerilerini tazeleyebilmeleri, toplumsal etkileşimde bulunabilmeleri vb. açısından kuşaklararası dayanışma ortamı sunan, toplumsal hayata katılmalarını destekleyen bir program örneğidir. Bu açıdan çalışma, yaşlı bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine katılımını teşvik eden, genç kuşaklarla etkileşimde bulunmalarını sağlayan tazelenme üniversitesinin sosyal etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini kuşaklararası ilişkileri yapısal, fonksiyonel, normatif, duygusal, değer benzerliği ve iletişim vb. çok boyutlu açıdan değerlendiren kuşaklararası dayanışma kuramı ile yaşlı bireylerin sürekli öğrenme, katılımı ve işlevselliğini destekleyen yaşam boyu öğrenme ve aktif yaşlanma kuramları oluşturmaktadır. Sosyolojik açıdan bu çalışma, kültürel aktarım süreçlerinde farklı yaş gruplarının birbirlerine nasıl katkı sağladığı, süreçlerin toplumsal bağları güçlendirip güçlendirmediği ve sosyal uyum üzerinde nasıl bir etki yarattığına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuşaklararası Dayanışma, Kültürel Aktarım, Aktif Yaşlanma, Tazelenme Üniversitesi.

RENEWAL UNIVERSITY IN THE CONTEXT OF INTERGENERATIONAL SOLIDARITY: A SOCIOLOGICAL EVALUATION

Abstract

Intergenerational solidarity, by its very nature, enables individuals from different age groups to cooperate with each other to produce solutions to social problems, share knowledge and experience, and support each other. In this sense, intergenerational solidarity encourages individual and intergenerational relationships, interaction and solidarity at the micro level, and can create positive change and development dynamics in the areas of cultural heritage transfer, strengthening social ties, reducing inequalities and social development at the macro level. Today, increasing life expectancy, the rising proportion of the elderly population, and the growing importance of active aging policies are bringing to the forefront educational models that support the participation of older individuals in social life. In this sense, the Refreshment University is an example of a program that offers an environment of intergenerational solidarity, enabling older people to refresh their knowledge and skills, engage in social interaction, etc., and supporting their participation in social life. In this respect, the study aims to examine the social effects of the refreshing university, which encourages the participation of older individuals in lifelong learning processes and enables them to interact with younger generations. The theoretical framework of the study consists of the intergenerational solidarity theory, which evaluates intergenerational relations from a multidimensional perspective such as structural, functional, normative, emotional, value similarity and communication, and the lifelong learning and active aging theories, which support the continuous learning, participation and functionality of older individuals. From a sociological perspective, this study focuses on how different age groups contribute to each other in cultural transmission processes, whether these processes strengthen social ties, and how they affect social cohesion.

Keywords: Intergenerational Solidarity, Cultural Transmission, Active Aging, Refreshment University.

Giriş

Küresel ölçekte yaşanan kültürel ve ekonomik değişimler dolayısıyla modern toplumlarda yaşam biçimleri, aile yapıları ve kentleşme gibi dinamikler kuşaklararası ilişkilerde dayanışmanın zayıflamasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda toplumsal yapılar demografik açıdan da önemli dönüşümler geçirmektedir. Bu dönüşümlerin başında ise yaşlanan nüfus olgusu gelmektedir. Ortalama yaşam süresinin artması ve doğurganlık oranlarının düşmesi dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranını giderek artırmaktadır. Yaşlı bireylerin üretkenliklerini yitirdikleri algısı ve zaman içerisinde yalnızlaşmaları hem bireysel hem de toplumsal düzlemde sorunlara yol açabileceği için bu başlıklar yaşlı bireylerin toplumsal yaşam içindeki konumlarını yeniden düşünmeyi zorunlu kılmaktadır.

Yaşlanma, sadece biyolojik bir süreç olmayıp aynı zamanda bireyin toplumsal rolleri, statüsü ve ilişkilerinde dönüşüme yol açan bir olgudur. Yaşlılık, toplumsal yapı içerisinde sıklıkla edilgen bir dönem olarak algılanmakta ve yaşlı bireyler çoğunlukla sosyal hayattan dışlanan gruplar arasında yer almaktadır. Oysaki yaşlı bireyler, sahip oldukları deneyim, birikim ve kültürel değerlerle toplumsal belleğin taşıyıcılarıdır. Bu bağlamda, Tazelenme Üniversitesi gibi uygulama örnekleri yalnızca bireysel gelişim açısından değil, aynı zamanda kuşaklararası kültürel aktarım, sosyal bütünleşme ve aktif yaşlanma politikalarının hayata geçirilmesi açısından da önemli rol oynamaktadır.

Tazelenme Üniversitesi yaşlı bireyleri pasif birer bakım nesnesi olarak değil; bilgi, deneyim ve kültürel birikimlerini yeni kuşaklarla paylaşabilecek etkin birer toplumsal özne olarak konumlandırmaktadır. Kuşaklararası dayanışmanın güçlendirilmesine, kültürel sürekliliğin sağlanmasına ve toplumsal kapsayıcılığın artırılmasına katkı sunan alternatif bir sosyal alan işlevi görmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de son yıllarda gelişen bir model olan Tazelenme Üniversitesi’nin yaşlı bireylerin eğitime yeniden katılımının toplumsal, kültürel ve bireysel boyutları açısından ele alınarak; kuşaklararası etkileşim, sosyal katılım ve kültürel aktarım süreçlerindeki rolü üzerinde durulacaktır.

1. Aktif Yaşlanma

Dünya Sağlık Örgütü tanımına göre yaşlılık, çevre koşullarına uyum sağlama yeteneklerinin azalması şeklinde ifade edilmekte ve 65 yaş ve üzerindeki bireyler “yaşlı” kabul edilmektedir (World Health Organization, 2002). Yaşlılığın tanımı, toplumun gelişmişlik düzeyine, bireyin sağlığına, sosyal yapısına, psikolojik durumuna, yaşadığı döneme, bölgeye ve kültüre göre farklılaşabilmektedir (Özütürker, 2021). Bu açıdan yaşlanmanın biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyolojik boyutları söz konusudur.

Yaşlılık, biyolojik bir süreç olmanın ötesinde, toplumsal olarak da yapılandırılmış bir olgudur. Toplumlar, yaşlılık dönemini genellikle üretkenlikten uzak, pasif ve destek bekleyen bir dönem olarak görmüşlerdir (Laslett, 1989). Ancak son yıllarda, yaşlılık anlayışı değişmeye başlamış ve yaşlılar, daha aktif bir yaşam tarzını benimsemek için fırsatlar aramaya başlamıştır. Bu noktada eğitim, yaşlı bireylerin toplumsal yaşama katılımlarını sürdürmelerini sağlayan önemli bir araç haline gelmiştir.

Eğitimin belli kademelerde, yaş gruplarında sınırlı kalmaması ve kapsamının genişletilmesi gerekliliği söz konusu olmuştur. Bu anlamda geçmiş dönemsel algıların aksine evde, işte, hayatın her alanında gerçekleşebilen öğrenmenin yaş, ekonomik, sosyal statü ve eğitim düzeyine bakılmaksızın sürdürülebileceğine odaklanan hayat boyu öğrenme ile değişim hız kazanmıştır. Gelişen eğitim anlayışları, yaşlı bireylerin yalnızca geçmişin değil, geleceğin de aktif bir öznesi olmalarını sağlayarak kuşaklararası etkileşimi artırmakta ve toplumsal katılımı güçlendirmektedir. Yaşlıların biyo-psiko-sosyal durumları gözetilerek

oluşturulan eğitim programları ve yöntemleri; onların hem bilgi ve becerilerini artırabilmekte hem de uzun vadede kendilerinden ve yaşamdan memnuniyetlerine katkı sağlayabilmektedir.

Kuşaklararasıdaki farklılıklar, toplumsal yapıyı ve kültürel normları dönüştürmekte önemli bir rol oynamaktadır. Her kuşak toplumsal olayları önceki kuşaklardan farklı olarak deneyimlemekte ve bu deneyimlerinin sonucunda dünya görüşleri ve değerler geliştirmektedir. Teknolojik yeniliklerin hızı, bilgi hacminin artması, medya ve iletişim ağlarının küresel ölçekte genişlemesiyle birlikte tarihsel olayların hızlanması toplumları daha önce benzeri görülmemiş bir biçimde dönüştürmektedir. Teknolojinin sadece iletişim aracılığıyla değil, eğitim, çalışma biçimleri, kültürel pratikler ve kimlik oluşumunda da rol alması; kuşaklar arasındaki değer, beklenti ve alışkanlıklarda farklılıkları derinleştirmektedir. Örneğin yeni doğan kuşaklar (özellikle Z kuşağı ve sonrası) “dijital yerliler” (Prensky, 2001) olarak adlandırılmaktadır; çünkü internet, akıllı telefonlar, sosyal medya gibi teknolojiler onlar için doğuştan mevcut ya da çocukluk yıllarının önemli bir parçası olmuştur. Bu araçların kullanımıyla oluşan alışkanlıklar, bilgiye erişim biçimleri, sosyalleşme yolları önceki kuşaklardan farklılık göstermektedir. Bu durum tutum, beklenti ve yetkinlik açısından keskin ayrımlar yaratmıştır. Gelecekte, teknolojinin bu şekilde daha da ilerlemesi ve küreselleşmenin etkisiyle, kuşaklar arasındaki farklılıkların daha da belirginleşmesi muhtemel iken yaşlılarda yaşam boyu öğrenme anlayışının geliştirilmesi, yaşlıların toplumsal katılımı ve kuşaklararası/kültürlerarası diyalog için de bir şanstır (Stadelhofer, 2017).

Yaşlı nüfusun artışı yaşlılık dönemini hem fiziksel hem de ruhsal olarak daha sağlıklı geçirebilmesi için alternatif yöntemler geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Yaşlanan toplumlarda sosyal sürdürülebilirlik için önemli zorunluluklardan biri kuşaklararasında pratik ve karşılıklı yarar sağlayan memnuniyet verici ilişkilerin sağlanmasıdır (Zaidi, Gasior ve Sidorenko, 2010). Bu gereksinimleri karşılayabilecek yaklaşımlardan ilki “aktif yaşlanma” dır. Aktif yaşlanma, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından tanımlandığı üzere, bireylerin yaşlandıkça topluma katılım gösterdiği, fiziksel ve zihinsel sağlıklarını korudukları, aynı zamanda bağımsızlıklarını sürdürebildikleri bir süreç olarak kabul edilir (WHO, 2002). Sağlık, güvenlik ve katılım unsurlarından oluşan aktif yaşlanma, bireylerin yaşlılık döneminde sağlıklı kalmalarını, toplumda güvende hissetmelerini ve çeşitli etkinliklerle toplumsallaşmalarını sağlayan, yaşamın her aşamasında uygulanması gereken önemli bir yaklaşımdır (Korkmaz ve Korkut, 2018). Aktif yaşlanmaya göre, yaşlanma sadece biyolojik değil, sosyal, psikolojik ve çevresel faktörleri de içermektedir. Yaşam boyu öğrenme ve aktif yaşlanma, Knowles (1980)’un eğitimin her yaşta bir hak olduğunu vurgulayan yetişkin eğitimi kuramı ile yaşlı bireylerin eğitim yoluyla aktif kalmasına odaklanmaktadır. Yaşlıların sadece geçmişin değil, geleceğin de aktif katılımcıları olmalarına olanak tanınması dolayısıyla yaşlılık üretkenliğin ve öğrenmenin sürdüğü bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

2. Kuşaklararası Dayanışma

Kuşak, belirli tarihler arasında doğmuş, bu tarihlerde yaşanan kültürel, toplumsal, ekonomik ve politik olgulardan etkilenmiş birey gruplarını tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Aydın, 2020). Kuşaklar biyolojik olarak doğum yılına göre ayrılmakla birlikte, müzik akımları, icatlar, yeni ilgi alanları ve savaşlar gibi sosyolojik olgular, kuşakların dönemlerini şekillendirmede ve karakteristik özelliklerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır (Türk, 2013). Kuşak, aynı zaman aralığında yaşamış, ortak ve yeni değerler oluşturabilen, bu yeni kültürü içselleştiren bireylerden oluşan topluluk olarak da tanımlanmaktadır (Atak, 2016).

Kuşakların sınıflandırılmasında farklı yaklaşımlarla tasnif kategorileri oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmalardan bazıları şu şekildedir: Mannheim (1952) bireylerin doğdukları döneme bağlı olarak farklı sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarda şekillendiğini, toplumsal deneyimlerle biçimlenen düşünce ve davranış kalıplarına sahip olduğunu belirterek "Sessiz Kuşak (1928-1945), Baby Boomer Kuşağı (1946-1964), X Kuşağı (1965-1980), Y Kuşağı (1981-1996) ve Z Kuşağı (1997 sonrası)" şeklinde tasnif grupları oluşturmuştur (Strauss ve Howe, 1991). Strauss-Howe (1997) ise kuşakları döngüler ve bu döngüler içerisinde belirlediği dört dönemle ele alır. "Prophet (Peygamber / idealist), Nomad (Göçebe / tepkisel), Hero (Kahraman / kolektivist), Artist / Adaptive (Sanatçı / uyumcu)" gibi tipolojik sınıflandırmalar yapmıştır. Her "turning" (yükseliş/high, uyanış/awakening, çözülme/unravelling, kriz/crisis) yeni bir tip kuşak ortaya çıkarmakta, kuşak aralıkları yaklaşık olarak 20-25 yıl şeklinde oluşturulmuş, tarihsel dönüm noktalarına bağlı olarak belirlenmiştir. Ancak Strauss-Howe, Mannheim'ın sınıflaması gibi genel geçerliği konusunda eleştirilmiştir.

Demografik ve pazarlama kaynaklı kuşak sınıflandırmalarında ise teknolojiye erişim (internet, akıllı telefon vb.) önemli bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Özellikle "Z kuşağı" bu bağlamda "digital natives / dijital yerliler" olarak adlandırılmaktadır. Pew Research Center'a göre; "1981-1996 Millennials doğum yılları", "1997-2012 Generation Z" olarak tanımlanmaktadır. Pazarlama kuşak sınıflandırmaları, tüketici davranışı, iş gücü analizi gibi pratik alanlarda kuşaklara göre tutum ve değer farklılıklarını ölçmek için yaygın olarak kullanılmasına rağmen kültürel geçişlerin göz ardı edildiği yönünde eleştirilmiştir (Dimock, 2019). Mikro-kuşak veya "cusp" grupları diğerlerinden farklı olarak kuşak sınırlarının bulanıklaştırmış ve bireysel deneyimlerin çeşitliliğini vurgulayarak kültürel geçişlere daha uygun bir yaklaşım sağlamıştır (Duffy vd., 2018). Bu sınıflandırma "Xennials (yaklaşık 1977-1983 doğumlular)" kuşağını hem analog çocukluk hem de dijital gençlik deneyimi yaşayanlar olarak tanımlamıştır (Dimock, 2019).

Kuşak sınıflandırmaları belirli bir tarih aralığında dünyaya gelen bireylerin toplumsal sınıf, cinsiyet, etnisite, coğrafi koşullar vb. birçok değişkenden bağımsız olarak benzer sosyo-ekonomik ve kültürel koşullarda değer ve davranış kalıplarının oluştuğu varsayımından

hareketle oluşturuldukları açısından eleştirilmektedir. Özellikle bireysel farklılıkları göz ardı etmesi ve sosyal gerçekliğin karmaşıklığını basit tarihsel sınırlara indirgemesi dolayısıyla işlevsel olmadığı düşünüldüğünden geleneksel kuşak sınıflandırmalarının yerine daha esnek yaklaşımların geliştirilmesi önerilmektedir. Kuşak tasnifinde yaşanan bu sorunlar yaş ve dönem etkisinde de oluşabilmektedir. Yaş etkisi, bireyin yaşam süreci boyunca karşılaştığı fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin sonucunda ortaya çıkan davranış ve tutum farklılıklarını ifade ederken (Glenn, 1976), kuşak etkisi belirli bir tarihsel dönemde doğmuş bireylerin, ortak tarihsel deneyimlerden etkilenerek benzer tutum ve değerler geliştirmeleri durumudur (Ryder, 1965). Dönem etkisi ise, belirli bir zamanda meydana gelen olayların, yaş veya kuşak fark etmeksizin tüm bireyleri etkilediği durumları tanımlamaktadır. Sosyal bilimlerde bu üç etkiyi ayırtırmak için kullanılan en yaygın yöntemlerden biri ise kuşak-yaş-dönem modelleridir. Yaş ve kuşak etkisinin ayırtırılması, toplumsal davranışların dinamiklerini anlamada oldukça işlevseldir. Çok boyutlu analizler ve mixed method modeller derinlemesine analiz imkânı sunabildiği için herhangi iki değişken bilindiğinde üçüncüsü otomatik olarak belirlenebilir. Bu durum regresyon analizinde çoklu doğrusal bağlantıya neden olur (Fienberg ve Mason, 1979).

Modern toplumlarda aile yapısındaki değişimler, kentleşme, bireyselleşme ve nüfusun yaşlanması gibi süreçler, kuşaklararası ilişkileri derinden etkilemektedir (Giddens, 2000). Dünyada bireylerin ortalama yaşam süresinin uzaması, anne bebek ölümlerinin azalması, doğum oranlarındaki azalma vb. yaşanan bilimsel, teknolojik, toplumsal değişim ve gelişmeler nüfus dinamiklerini etkilemektedir. Özellikle yaşlı nüfus oranının toplam nüfus içerisindeki oranını artıran demografik yapıda değişimler yaratan bu durum hem gerontolojik çalışmalara hem de kuşaklararası ilişkilere odaklanan çalışmalara gereksinimi artırmaktadır.

Kuşaklararası ilişkilerin sürdürülebilirliğinde dayanışma büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda kuşaklararası dayanışma, toplumun geneli tarafından kabul edilen değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir araçtır ve farklı yaşlardaki bireyler arasında ortak bir amaç veya çıkar doğrultusunda gerçekleşen etkileşim süreci olarak tanımlanmaktadır (Merz vd., 2007). Bu anlamda farklı yaş grupları arasında karşılıklı yardım, destek ve duygusal bağlılığı ifade eden çok boyutlu bir ilişkiler bütünüdür. En yaygın biçimi aile içindeki ebeveyn-çocuk veya büyükanne/büyükbaba-torun ilişkilerinde görülür ancak bu ilişkiler sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal ve kültürel düzeyde de kurumsallaşmıştır. Bu açıdan da hem aile içi ilişkiler hem de toplumsal düzeyde kuşaklararası kaynak, bilgi, bakım ve değer aktarımını ifade etmektedir (Bengtson ve Roberts, 1991). Yapısal özelliklerinden de hareketle "kuşaklararası dayanışma" özellikle yaşlanan nüfus, demografik dönüşümler ve sosyal refah politikalarının geleceği açısından önem kazanan bir kavram haline gelmiştir.

Yapısal fonksiyonalist kurama göre toplum, çeşitli kurumların (aile, eğitim, din vb.) bir araya gelerek toplumsal bütünlüğü sağladığı bir sistemdir (Parsons, 1951). Bu yaklaşım

açısından kuşaklararası dayanışma, toplumsal düzenin ve sürekliliğin sağlanmasında işlevseldir. Ailede kuşaklararası dayanışma yaklaşımı yakınlık, iş birliği, fikir birliği, kaynak paylaşımı, aileye ilişkin normlar, aile içi ilişkilerin getireceği fırsatları kapsamaktadır (Hazer ve Özsungur, 2017). Yaşlı bireylerin yaşam deneyimlerini genç kuşaklara aktarması, genç kuşaklarda tarihsel ve kültürel farkındalıkla kolektif hafızayı (Halbwachs, 1992) besleyip, güçlendirmekte ve kuşaklararası kültürel süreklilik açısından önem taşımaktadır. Toplumda geçmiş yaşam tecrübesi yüksek olan bireyler olarak yaşlıların ihtiyaç duyan olmasından çok ihtiyaçları karşılayan olması ve psiko-sosyal destek sağlayan konuma gelmesi genç kuşaklar için de yaşlanmaya dair olumlu bir bakış açısı kazandırmaktadır. Kuşaklararası dayanışma, farklı yaş gruplarının gelişim dönemi yeterlilikleri dolayısıyla aile içindeki bağları güçlendirerek toplumsal dayanışmanın artırılmasına yardımcı olmaktadır. Özellikle yaşlıların bilgi ve tecrübelerinin, gençlerin ise güncel teknoloji ve yenilikçi fikirlerinin karşılaşması ile oluşan etkileşim, her iki taraf için de önemli bir öğrenme süreci yaratabilmektedir.

Kuşaklararası dayanışmanın işlevselliği dolayısıyla modeller geliştirilmiştir. Bengtson ve Roberts (1991) tarafından geliştirilen nesiller arası dayanışma modeli; yapısal, duygusal, ilişkisel, uzlaşımsal, işlevsel ve normatif dayanışma şeklinde altı farklı boyuttan oluşmaktadır. Yapısal dayanışma, aile üyeleri arasındaki coğrafi yakınlık nedeniyle yaşlıların çocuklarına ya da çocukların yaşlı ebeveynlerine sunabileceği fırsatların kapsamını ifade eder. İlişkisel dayanışma, kuşaklararası iletişimin biçimini ve sıklığını, yüz yüze, telefonla veya diğer teknolojik araçlarla (e-posta vb.) kurulan iletişim yollarını tanımlar. Duygusal dayanışma, aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerindeki duygusal bağları ve değerlendirmeleri içerir. İşlevsel dayanışma, ebeveynler ile çocuklar arasındaki maddi ve manevi desteği ifade eder. Normatif dayanışma, aile değerlerinin önemiyle ilgili benimsenen normlara bağlılık ve çocuk olmanın ya da ebeveyn olmanın gerektirdiği sorumlulukları yerine getirme ile ilgili beklentileri kapsar. Uzlaşımsal dayanışma ise, değerler ve inançlar konusundaki anlaşma oranını/düzeyini gösterir (Bengtson ve Roberts, 1991).

Kuşaklararası dayanışmaya ilişkin teoriler kuşaklararası iş birliği, farklı kuşaktaki bireyler arasında yaşanan uyum, etik ve toplumsal değerler, destek, organize edilmiş maddi veya manevi tatmine dayalı ortak bir amaca yönelik etkileşim süreci ve bu amaç kapsamındaki eylemlerin bütünü (Merz, Chuengel ve Schulze, 2007) şeklinde mikro ve makro düzeyde kuşaklararası ilişkilere odaklanmıştır. Kuşaklararası etkileşimin gündelik hayatta işlevselliği açısından genç kuşakların; banka, telefon, bilgisayar kullanımı başta olmak üzere birçok teknolojik araç kullanımında yaşlı bireylere yardımcı olması; yaşlı bireylerin de genç kuşaklara sahip oldukları teknik, bilimsel, sanatsal ve kültürel birikimlerini aktarması oldukça önemlidir (Tuna ve Çakmaz, 2024). Etkileşimlerdeki artış kuşaklar arasındaki dayanışmayı güçlendirmektedir.

Kuşaklararası dayanışma kuramı ilişkilerin olumlu yönlerine vurgu yaparak, nesiller arasındaki dayanışma unsurlarıyla kuşaklararası ilişkilerin anlaşılabilirliğini savunmaktadır (Bengtson ve Roberts, 1991). Kuşaklararası dayanışma modellerinin avantajları gençler, yaşlılar ve genel olarak da toplumsal boyuttan ele alınıp değerlendirilebilir. Gençler açısından akademik performans artırma, sosyal becerileri geliştirme vb. kişisel gelişim ve gelecek planlamaları; yaşlılar açısından teknolojiyi öğrenme, ruhsal desteği artırma vb. bilgi ve becerileri güncelleme ve psikolojik destek; toplumsal açıdan ise insan kaynağını doğru değerlendirme, toplumsal kalkınma alanlarında olumlu yönde değişim etkisi yaratmaktadır (Derman, 2014; Yıldırım, 2015). Modern toplumlarda, özellikle küreselleşme, dijitalleşme ve hızlı ekonomik değişim gibi faktörler kuşaklararası yeni dinamiklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle yaşlı nüfusun arttığı toplumlarda kuşaklararası dayanışma ile genç kuşakların yaşlılara ekonomik ve sosyal desteği; yaşlı bireylerin genç kuşaklara deneyim, bilgi ve kültürel miras aktarımında önemli rol oynamaktadır (Bengtson, 2001).

Hem gençlerin hem de yaşlıların yaşamlarına sağlanan bu katkıların topluma yansımaları (kuşaklararası algıyı olumlu yönde değiştirme, iş birliğini artırma, bağları güçlendirme, aktif vatandaşlığı destekleme, sosyal problemlere yönelik farkındalığı artırma ve çağdaş eğitimci profiline uygun rollerin benimsenmesini sağlama gibi) da olumlu (Yıldırım, 2015) olduğu için gelecekte kuşaklararası dayanışmanın daha da önemli hale gelmesi beklenmektedir. Küresel ısınma, teknolojik dönüşüm ve ekonomik belirsizlik gibi küresel zorluklar, kuşaklar arasındaki dayanışmayı çok daha gerekli hale getirmektedir. Özellikle Z Kuşağı (1997-2012) ve Alfa Kuşağı (2013 ve sonrası) gibi genç kuşaklar, dijital dünyada daha fazla etkileşimde bulunmakta ve kuşaklararası etkileşimin biçimlerini değiştirebilmektedir. Günümüzde tam anlamıyla oluşturulmasa da toplumlar, yaşlanan nüfuslarının gereksinimlerini karşılayabilmek için çok daha fazla kuşaklararası dayanışma stratejileri geliştirmeye gereksinim duyacaktır.

Türkiye’de aktif yaşlanma ve kuşaklararası dayanışma literatürü geçmişten günümüze tarandığında literatürde fiziksel aktivite ve sağlık farkındalığı ile yaşlı bireylerin fiziksel fonksiyonlarını iyileştirme; aidiyet, yalnızlık, anlam duygusu gibi psiko-sosyal iyi oluş ve yaşlılıkla ilgili kalıp yargılara ilişkin algı, tutumlara odaklanan münferit çalışma örnekleriyle karşılaşmaktadır. Günümüzdeki talep ve beklentinin yaşlı bireylerin toplumsal hayata aktif katılımları olduğunda ise mevcut süreçlerin iyileştirilmesinde toplumların güncel gelişmeleriyle de eş zamanlı olacak çok boyutlu uygulamalara gereksinim duyulmaktadır. Bu anlamda tazelenme üniversiteleri yaşlı bireylere sundukları eğitim, fiziksel aktivite, sosyal etkileşim, topluma katılım, dijital okuryazarlık vb. olanaklarla çok boyutlu açıdan hem günceli takip etmekte hem de literatüre önemli katkı sunmaktadır. Literatürde sınırlılık ve boşluk açısından değerlendirebileceğimiz bir diğer konu ise nicel araştırmalar neticesinde sayısal oranlar yoğun iken yaşlı bireyler gibi çifte dezavantaj yaşayan gruplarla nitel çalışmalara az rastlanılır olmasıdır.

3. Tazelenme Üniversitesi

Türkiye'de, 2000 yılında toplumsal yaşlanmaya dikkat çekmek ve sağlıklı, başarılı bir şekilde yaşanan yetişkinlerin sayısını artırmaya yönelik yollar belirlemek amacıyla başlatılan GeroAtlas projesi, çeşitli araştırma projelerinden oluşmaktadır. Bu projelerden biri, 2016 yılında hayata geçirilen ve "60+ Tazelenme Üniversitesi" olarak bilinen Üçüncü Yaş Üniversiteleri eğitimi, bir sosyal sorumluluk projesi olarak uygulanmıştır (Tufan ve ark., 2019). Dünya'da da üçüncü yaş üniversitelerinde Fransa, İsviçre, İsveç, İspanya, Portekiz, Hollanda, Finlandiya, Arjantin, Polonya, Amerika Birleşik Devletleri öncü konumda olan ülkeler olarak sıralanabilir (Demiray, 1990). Bu örnekler programlara göre değişebilmekle birlikte katılım yaşları ortalama 50 - 60+'dır. Diplomadan ziyade etkileşimli öğrenme odaklı yaklaşım, sanat, kültür, sağlık, teknoloji vb. pek çok alandan oluşturulan ders içerikleri, üniversite çatısı altında veya üniversite bağlantısı olmadan devlet, belediye desteği ile sürdürülmesi ve düşük ücretli ya da ücretsiz olma vb. özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. 60 yaş altı bireylerin katılım talepleri doğrultusunda yaş skalası genişletilmiştir. Tazelenme üniversitesi, yaşlı bireylerin ilgi duydukları alanlarda kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlayan, aktif öğrenme süreçlerine katılmasını (yaşlı bireylerin sosyal hayattan kopmasını önleme, yeni bilgiler öğrenerek yaşam kalitesini artırma ve kuşaklararası etkileşimi artırma vb.) teşvik eden modeldir.

Modern toplumlar, yaşlanan nüfusu ve bu nüfusun yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik yenilikçi çözümler arayışındadır. Bu bağlamda, tazelenme üniversiteleri, yaşlı bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine katılımını destekleyen, akademik ve sosyal açıdan aktif kalmalarını teşvik eden bir kurum olarak ortaya çıkmaktadır. Tazelenme üniversiteleri, genellikle emeklilik yaşına gelmiş bireylerin eğitim aldığı, yaşlılık döneminde zihinsel, sosyal ve kültürel olarak aktif kalmalarını sağlayan akademik platformlardır. Tazelenme Üniversitesi katılımcılarının büyük çoğunluğu geçmiş yaşamında çeşitli sebeplerden dolayı eğitim hakkını kullanamamış ya da kesintiye uğramış ancak ileri yaşta da olsa eğitim hakkını kullanmak isteyen bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmını oluşturan Baby Boomer kuşağının kişisel gelişime verdiği önem ve emeklilik sonrası ya da ilerleyen yaşlarında üretkenliklerini sürdürme eğiliminde olduklarını göstermesi açısından da oldukça önemlidir.

Tazelenme Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde de sosyal sorumluluk projesi bilinci ve gönüllülük esasıyla geliştirilmiştir. Eğitim programı (Yozgat Bozok Üniversitesi Tazelenme Üniversitesi, 2025); gündüz, hafta içi 1 gün, ders süreleri 45 dk-1 saat arasında ve 10-15 haftalık takvimden oluşmaktadır. Müfredat, ilgili fakültenin belirlediği çerçevede, teorik, uygulamalı dersler, laboratuvar çalışmaları, seminer, atölye çalışması gibi derslerden oluşmaktadır. Derslere %70 oranında devam zorunluluğu vardır. Öğrenci, devamsızlık hakkını aştığında geçerli bir mazeret bildirmek ve belgelendirmek durumundadır. Devam şartını sağlamayan öğrenci dersten başarısız sayılır. 2

yıl süresince aldığı tüm derslerden başarılı olan öğrenciler katılım belgesi almaya hak kazanırlar.

Yozgat Bozok Üniversitesi tazelenme üniversitesi yaşlı bireylere hukuk, iktisat (finansal okuryazarlık/temel ekonomi vb.), bilişim teknolojileri, spor (doğa sporları vb.), sağlık (ilk yardım, yaşlı sağlığı/yaşlılık ve sağlıkta temel kavramlar, biyoloji ve genetik, anatomi ve fizyoloji, yaşlı biyokimyası, kronik hastalıklar, kas iskelet hastalıkları, sağlıklı beslenme ve beslenme bozuklukları, kadın sağlığı ve hastalıkları, erkek sağlığı ve hastalıkları, bulaşıcı hastalıklar, inme, ruh sağlığı ve hastalıkları, tanı ve tedavi işlemleri, cerrahi süreçler, diş sağlığı, göz sağlığı, kulak burun boğaz sağlığı, cilt sağlığı, ağrı, fizik tedavi ve rehabilitasyon, alternatif tedavi yöntemleri, akılcı ilaç kullanımı, bağışıklama vb.), sanat, sosyo-kültürel etkinlikler (etkili iletişim ve diksiyon vb.), uğraşı terapisi/fiziksel aktivite (müzik/el sanatları/fiziksel aktivite/oyun atölyesi, bir zamanlar ne oynardık grup çalışması vb.) ve gönüllülük çalışmaları (Yozgat Bozok Üniversitesi Tazelenme Üniversitesi, 2025) gibi birçok konuda eğitim hizmeti vermektedir. Düzenli kampüs etkinlikleri, yürüyüşler, fiziksel egzersizler, bireylerin hareketliliğini artırırken depresyon, anksiyete gibi psikolojik sorunların önlenmesine de katkı sağlamaktadır (WHO, 2015).

Bu eğitimlerle bireylerin ortopedi, arkeoloji, toprak bilimi, fizyoterapi, göz hastalıkları, biyoloji, bilişim teknolojileri, dermatoloji, nöroloji, radyoloji, sanat, psikoloji, felsefe, tarih, hukuk, ekonomi, sosyoloji, dijital okuryazarlık, iş sağlığı ve güvenliği, halkla ilişkiler, güzel sanatlar ve medya gibi farklı alanlarda yeni bilgiler edinmesi ve mevcut bilgilerini güncellemesi olanağı sunulmaktadır. Müfredat standart değildir, farklılaşabilmektedir. Kadın öğrencilere tamirat, mekanik eğitimleri, erkek öğrencilere de yemek pişirme, el sanatları, örgü gibi dersler verilmektedir. Burada verilen eğitimin hedefinde sınav kaygısı yaşanmadan karşılıklı etkileşime dayalı bir öğrenme modeli ile aktif, sağlıklı, başarılı yaşlanma bilincini oluşturabilmek yatmaktadır (Yavuz, 2020).

Tazelenme Üniversitesi, yaşlı bireylerin sosyal bağlarını koruması, zihinsel canlılığını devam ettirmesi ve yaşlılıkla mücadelede aktif kalmasını sağlayan önemli bir platformdur (Öztürk, 2021). Kuşaklararası dayanışma ile farklı yaş gruplarının etkileşim, anlayış ve bilgi paylaşımına dayalı ilişkiler kurarak özellikle toplumsal değerler, aile yapıları, eğitim ve iş gücü gibi alanları etkilemektedir. Programda farklı branşlardan eğitimcilerle, mevcut ders takiplerinin gerçekleştirildiği fakülte içi sınıflarda, uygulamalı dersler için diğer fakülte ve dersliklerde ve buralarda eğitim gören diğer öğrencilerle aktif etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimler yaşlı bireylerin üniversite hayatı ile ilgili sorularını gençlere sorabilmesi, kantin, yemekhane vb. sosyal ortamlarda gündelik hayata ilişkin karşılıklı sohbetler vb. şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bu gibi etkileşimler, toplumsal dayanışmayı artırmakta ve toplumdaki bireylerin bir arada yaşama kültürünü güçlendirmektedir ancak uzaktan eğitim

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme ve teknoloji ağırlıklı eğitimle desteklenmesi toplumsal eşitliği daha fazla sağlayacak şekilde yayınlaşmasına katkı sağlayacaktır (Oğlak ve Canatan, 2020).

Tazelenme üniversiteleri, bireylerin yaşlandıkça daha aktif ve sağlıklı kalmalarını sağlayacak bir öğrenme ile zihinsel sağlıklarını iyileştirmeyi hedefleyerek sosyalizasyon ve gelişim ortamı sunmaktadır. Bu bağlamda, tazelenme üniversiteleri, aktif yaşlanma hedeflerine ulaşılmasında önemli katkıda bulunmaktadır. Tazelenme üniversiteleri sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde ise; yaşlı bireylerin sosyal katılımlarının, toplumsal üretkenliklerinin artırılmasına yardımcı olarak sosyal grupların toplumsal hayatta daha uyumlu ve dengeli bir şekilde varlıklarını sürdürmelerine olanak sağlamaktadır. Yaşlı bireyler, üniversite ortamlarında gençlerle etkileşimde bulunarak, hem kendi bilgi ve deneyimlerini aktarır hem de genç kuşaklardan öğrenirler. Bu etkileşim, toplumsal olarak daha kapsayıcı ve dinamik bir toplum yapısının oluşmasına katkı sağlamasının yanı sıra kuşaklararası etkileşimi teşvik etmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca, yaşlıların gençlerle birlikte öğrenme süreçlerine dâhil olmaları, toplumsal değerlerin paylaşılmasını ve kuşaklararası bağların güçlenmesini sağlamaktadır (Bengtson, 2001). Sosyal etkileşim, yaşlı bireylerin psikolojik iyilik hallerini artırarak, depresyon ve yalnızlık gibi sorunlarla mücadele etmelerine yardımcı olmaktadır (Berkman ve Glass, 2000). Bu açıdan tazelenme üniversitesi hem bireysel gelişimi hem de toplumsal uyumu destekleyen çağdaş ve işlevsel bir modeldir.

Literatürde tazelenme üniversitesi konu başlıklı akademik çalışmalar hâlen sınırlı sayıda olmakla birlikte uygulamalı çalışma örnekleri şu şekildedir: Murakami vd. (2023) "A Methodological Study on the Ikigai of 60+ Tazelenme University Students" başlıklı çalışmada Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji öğrencilerinden oluşan örnekleme anket uygulanmış, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yaşlı öğrencilerin yaşamı anlamlı bulma düzeyleri incelenmiş; ikigai'nin psikolojik iyi oluş ve dayanıklılık ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Hastaoğlu (2023)'nin "Tazelenme Üniversitesi Öğrencilerinin Sağlık Okuryazarlıklarının Belirlenmesi" başlıklı çalışmasında Sivas Tazelenme Üniversitesi öğrencilerinden oluşan örnekleme sağlık okuryazarlığı ölçeği ve sosyodemografik form kullanılarak yapılan kesitsel araştırma gerçekleştirilmiştir. Ortalama sağlık okuryazarlığı düzeyi "iyi" olarak değerlendirilmiş; katılımcıların çoğunun kronik hastalığa sahip olduğu, ilaç kullandığı ve sağlık hizmetlerine erişim ile ilgili farkındalık düzeyi yüksek görüldüğü tespit bulgularına ulaşılmıştır. Sosyolojik açıdan değerlendirilmesi araştırmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 bahar eğitim ve öğretim döneminde Yozgat Bozok Üniversitesi Tazelenme Üniversitesi'nde öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde katılımcıların farklı yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve katılım süresine sahip bireyler olarak seçilmesi ve veri çeşitliliğinin artırılmasına dayanan maksimum çeşitlilik

örnekleme (Palinkas vd., 2015) kullanılmıştır. Bu doğrultuda 48-66 yaş aralığında, 10'u kadın, 10'u erkek olmak üzere 20 katılımcı ile Mart 2025 tarihinde yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik profilleri değerlendirildiğinde; en genç katılımcının yaşı 48'dir. 60+ katılımcı sayısı 6, 65+ katılımcı sayısı ise 2'dir. Katılımcıların tamamı okuryazardır. En düşük eğitim seviyesi ilkökul terk, en yüksek eğitim seviyesi üniversitedir. Katılımcıların tamamı evlenmiş, 3 katılımcının eşi vefat etmiş, 1 katılımcı eşinden boşanmıştır. Programa eşleri ile birlikte katılan 2 katılımcı vardır. 10 kadın katılımcıdan 8'i ev kadını, 1'i emekli hemşire, 1'i emekli memurdur. Erkek katılımcıların büyük çoğunluğu işçi emeklisidir. Yozgat merkez, çevre ilçeler ve kırsalında ikamet eden katılımcıların büyük çoğunluğu programa erişimde yerel yönetimin sunduğu ulaşım hizmetlerinden yararlandığını ifade etmiştir. Ayrıca görüşmelerdeki katılımcı profilinde kır, kent farklılaşması da söz konusudur.

Araştırmada Tazelenme üniversitesi katılımcılarıyla yapılan görüşmelerde genellenebilir sonuçlar üretmekten çok, katılımcıların deneyimlerine derinlemesine nüfuz ederek anlam temelli analizlere (Patton, 2014) odaklanan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda fenomenolojik yaklaşımla yaşlı bireylerin öğrenme motivasyonları, deneyimleri ve eğitim sürecine ilişkin algılarını anlamak (Creswell, 2013) amaçlanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (2025- 23/32 Karar no ile) onay alınmıştır. Etik onayın ardından, kurum izni de alınarak çalışmaya başlanılmıştır. Saha araştırmasında tazelenme üniversitesi yaşlı bireylerin kuşaklararası dayanışmalarına olumlu etki yapmakta mıdır? araştırma sorusundan hareket edilmiştir. Verilerin toplanmasında konuya ilişkin literatür incelenerek, bazı sosyo-demografik özelliklere göre (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim, meslek) yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu hazırlanmıştır. Veri toplama aracı olarak Ek A'da yer alan on sorudan oluşan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu kullanılmıştır. Örnekleme oluşturan katılımcıların sosyo-demografik bilgileri de Ek B'de yer alan tabloda sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu, yaşlı bireylerin bireysel deneyimlerini özgürce ifade etmelerine olanak tanırken, aynı zamanda belirli temaların ortaya çıkarılmasını da olanak sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2020). Veriler, tekrar eden anlamları, temaları ve örüntüleri belirleyerek yorumlama imkânı sunan tematik analiz (Braun ve Clarke, 2006) tekniği ile analiz edilmiştir.

5. Araştırma Bulguları ve Tartışma

Veriler "Kuşaklararası Etkileşimin Artması, Toplumsal Katılım, Psiko-Sosyal Destek İhtiyaçlarının Karşlanması, Yaşlı Yalnızlığı (alt tema), Kültürel Değerlerin Aktarılması ve Toplumda Ayrımcılığın Azalması" tema ve alt temaları aracılığıyla analiz edilmiştir. Katılımcılar gençliklerinde okuyamadıkları üniversiteyi okumak ve bilgi eksikliklerini tamamlamak, tazelemek, öğrenmediklerini ve görmediklerini yaşamaya başlamak amacıyla

katıldıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kendileri açısından en çok “sosyal etkileşim” ve “kuşaklararası dayanışma” da olumlu yansımaları olduğunu belirtmiştir. Ayrıca görüşmelerde katılımcıların sıklıkla “yaşam kalitesini artıran, sürdürülebilir bir proje” olduğuna ilişkin değerlendirmeleri de literatür verilerini destekler niteliktedir. Bu çalışmanın bulguları, Yozgat Bozok Üniversitesi Tazelenme Üniversitesi öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

5.1. Kuşaklararası Etkileşimin Artması

Toplumsal hayatta önyargı geliştirilen gruplardan biri de yaşlılardır. Yaşla ilgili önyargılar, bireylerin ya da grupların farklı tutum ve davranışlarla karşılaşmasına, aynı zamanda genel olarak bir topluluğa ait bireylerin kalıp yargılara maruz kalmasına neden olmaktadır (Baybora, 2010). Toplumsal kalıp yargılar yaygınlaştıkça kuşaklararası etkileşim zayıflayabilmektedir. Etkileşimi artırabilecek pek çok faktör arasında ortak mekân kullanımı da yer almaktadır.

Yaşlı bireyler, genç öğrencilere yaşam deneyimleri, mesleki bilgi ya da geleneksel değerler konusunda rehberlik edebilirken; genç öğrenciler de dijital okuryazarlık gibi konularda yaşlı bireylere mentörlük ve tersine mentörlükle destek sunmaktadır. Bu çift yönlü öğrenme süreci, etkileşimin niteliğini derinleştirmektedir (Kişi, 2018). Granville tarafından da yaşlı ve genç kuşağı okul ortamında bir araya getiren kuşaklararası modelin yürütülmesi sonucunda her iki kuşak arasındaki etkileşimin arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu modelde mentörlük yapan yaşlıların, okul ortamında çocuklara daha fazla yardımcı oldukları saptanmıştır. Ayrıca bu modelin sürdürülebilir hale getirilerek uygulanmasının kuşaklararası algıyı olumlu yönde değiştirmek, iş birliğini artırmak ve okullarda aktif vatandaşlığı desteklemek açısından önemli olduğu vurgulanmıştır (Ellis ve Granville, 1999).

Tazelenme Üniversitesi, kuşaklararası bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik etmektedir. Burada yaşlılar, gençlere yaşam tecrübelerini aktarabilirken; gençler de teknolojik bilgi ve yenilikçi bakış açılarıyla yaşlıları destekleyebilmektedir. Bu durum, yaşlılık algısının dönüştürülmesine ve yaş ayrımcılığına karşı toplumsal farkındalığın gelişmesine katkı sağlamaktadır (Sevim ve Yıldırım, 2023).

Bizim çocukluğumuzda çocuksun ne bileceksin denilerek ne konuşabilirdik ne de dinlenilirdi sözümüz [...] Kadınlar olarak evlenene kadar evdeki anne, baba, ağabeyimizin dediklerini yaparak; evlenince de eş ve onun ailesinin dediklerini yaparak bugünlere geldik. Neyi, nasıl, ne zaman, ne şekilde yapacağımız o kadar belliydi ki hiçbir zaman aksi yaşanmadı. O kadar kalıba dökülmüş çimento gibiyiz ki ne dışarı çıkabiliyoruz ne de içinde hareket edebiliyoruz. Hiçbir şey yaşayamadığın hayatta yaşlanınca da köşe yastığı olman bekleniyor. Benim kendi başıma hayatımda almış olduğum ilk büyük karar ve atmış olduğum önemli bir adım bu programa katılmak oldu (K, 55, Eşi vefat etmiş, Kadın, İlköğretim, Ev kadını).

Katılımcılar, kuşaklararası etkileşimin empati ve iletişim becerilerini geliştirdiğini bu sayede gençlerle veya kendi yaş grupları dışındaki insanlarla daha rahat iletişim kurabildiklerini belirtmişlerdir.

"[...] Yaşlı kuşak olarak bizler deneyimlerimizi televizyon öncesi dönemde yaşayarak edindik. Ancak genç kuşaklar hayat tecrübelerini ya okuyarak ya da sosyal medya aracılığıyla edinmeye çalışıyor. Öğrenme biçimleri farklı olan bu iki kuşağın bir araya gelmesi her iki taraf için de güzel bir kazanıma dönüşüyor" (N, 63, Evli, Erkek, Lise, Emekli) (Eşi ile birlikte katılıyor)

İnsanlarla iletişim kurmam kolaylaştı ve sosyalleşme imkânı bulduğum için sosyal çevrem genişledi. Program sadece derslerden ibaret değil, kurduğumuz arkadaşlıklarımız ders dışında da devam ediyor (Z, 48, Evli, Kadın, İlkokul, Ev Kadını).

Tazelenme Üniversitesi, farklı kuşakları bir araya getirerek; iletişimi, karşılıklı anlayışı artıran ve sosyal çevreyi genişleterek toplumsal, özellikle de kuşaklararası dayanışmayı güçlendirme potansiyeli taşımakta ve katılımcılar tarafından bu amaca ulaştığı belirtilmektedir. Bu tür programların yaygınlaşması, toplumsal dayanışmanın genel olarak artmasına önemli katkı sunabilir. Sosyal beceriler eğitim süreciyle kazanılan önemli bir bilgi ve deneyimdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu daha önce çekingen oldukları konularda daha rahat konuşabildiklerini, empati geliştirdiklerini ve iş birliği becerilerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Programda kuşaklararası iletişimi teşvik etme amacı taşınsa da bazı durumlarda ders programlarının çakışması nedeniyle gençlerle etkileşim için yeterli zaman bulamadıklarını belirterek yaşlılar ile gençlerin bir arada olduğu karma derslerin oluşturulmasını önermişlerdir.

5.2. Toplumsal Katılım

Toplumsal katılım işgücü piyasası, eğitim, sağlık ve sosyal politika programlarının yaşlıların temel hakları, kapasiteleri, ihtiyaç ve tercihlerine göre sosyo-ekonomik, kültürel ve manevi faaliyetlere tam katılımlarını destekleyecek şekilde düzenlenmesidir (WHO,2002). Özellikle ileri yaşlardaki bireylerin toplumsal entegrasyonunun sağlanması, kültürün kuşaklararası aktarılması ve geleneklerin sürekliliğinin sağlanabilmesi için eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımlarının desteklenmesi bir yandan yaşlıların hayatlarına anlam katarken diğer yandan topluma da fayda sağlamaktadır (Erdoğan ve Toprak, 2012). Bu durum özellikle emeklilik sonrası yaşlı bireylerin sosyal izolasyonunu engelleyebilir. Gerontoloji literatüründeki aktivite teorisinin öne sürdüğü görüşe göre, sosyal yaşama aktif katılım, bireylerin yaşam kalitesini artıran önemli bir etken olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Buz, 2015).

Grup çalışmalarını daha çok seviyoruz. Bir grubun üyesi olmak ve ortak bir çalışma için organize olmak bizlere hem katılım ruhu kazandırıyor hem de kalabalık içinde yer almak hareketlilik kazandırıyor. Sanatsal faaliyetler, doğa

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme

sporları da hala aktif ve üretken olduğumuzu hissettirmesi açısından daha çok katılım gerçekleştirmek istediğimiz alanlar[...] (L, 66, Eşi vefat etmiş, Erkek, İlköğretim, Emekli memur).

Yaşlı bireylerin hem bedensel hem de depresyon, sosyal izolasyon vb. psiko-sosyal risklere karşı iyilik hallerini destekleyerek toplumda sağlıklı yaşlanma bilincinin yaygınlaşmasına katkı sunmayı hedefleyen program, katılımcılarına düzenli fiziksel aktiviteler ve sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırmanın yanı sıra sağlık okuryazarlığını arttırarak da sağlıklarını daha bilinçli yönetebilmelerine olanak sağlamaktadır.

“[...] Çalışırken iş çevresi ve arkadaş grupları dolayısıyla sosyal hayatta aktif olunuyor ancak emeklilik sonrası çoğuyla iletişim yavaş yavaş kopuyor. Bence yalnızlık da insan doğasına uygun değil daha önce hiç duymadığın sağlık sorunların bile ortaya çıkabiliyor. Buraya geldiğimden beri kendimi dinlemeyi bıraktım, vaktim de yok zaten” (V,56, Kadın, Boşanmış, Lise, Emekli).

Tazelenme Üniversitesi, güvenliği sadece fiziksel (şiddete, tacize karşı vb.) bir ihtiyaç olarak değerlendirmemekte toplumsal sorumluluk ve refah açısından da bireylerin psikolojik güvenliğini önemsemektedir. Bu anlamda bireylerin güvenlik bilincini arttırmak (kişisel verilerin korunması, şifreleme vb.) ve olası tehditlere karşı hazırlıklı olmalarını sağlamak için hem fiziki güvenlik önlemleri hem de dijital güvenlik alanlarında gerçekleştirilen çalışmalarla güvenliğin farklı yönlerine ilişkin eğitimler verilmektedir.

Bazı derslerimizde belirlenen süre içerisinde tamamlamamız gereken grup ödevleri oluyor. Süre kısıtlı olduğu için iş bölümünün planlandığı, aktif, ortak hareket etmemiz gereken bir ortam oluşuyor. Ders dışında da bir araya gelerek organize oluyoruz, ödev, projelerimizi bazı teknolojik programlar aracılığıyla geliştiriyoruz. Hem sosyalleşiyoruz hem de çağın gereklerine uyum sağlıyoruz. Sosyal medya hesaplarımız bile oldu, iletişim dersimizde bu hesaplarımızı, sanal platformları nasıl yöneteceğimizi de öğrendik (W, 52, Kadın, Evli, İlkokul, Ev kadını).

Tazelenme üniversitesinde toplumsal katılımın artırılması amacıyla çeşitli ders, proje, etkinlikler ders programına yerleştirilmiştir. Öğrenciler bu şekilde sadece farklı alanlarda bilgi edinmekle kalmayıp aynı zamanda sosyal sorumluluk projelerine katılarak toplumla bağlarını güçlendirmektedir. Katılımın bireysel ve toplumsal gelişim üzerindeki etkilerini araştıran projeler, gönüllü çalışmalar ve sosyal sorumluluk projelerinin hem yerel hem de küresel düzeyde yaygınlaştırılmasına da hizmet etmektedir.

5.3. Psiko-Sosyal Destek İhtiyaçlarının Karşılanması

Farklı yaş grupları arasındaki etkileşim, toplumsal hoşgörü ve empatiyi arttırabilmektedir. Gençlerin, yaşlıların karşılaştığı zorlukları anlaması ve onlara yardım etme

isteği, toplumsal dayanışmayı güçlendirebilir. Benzer şekilde, yaşlı bireylerin gençlerin karşılaştığı zorlukları anlayışı, nesiller arasındaki önyargıların kırılmasına yardımcı olabilir. Yaşlılar, modern toplumda sosyal izolasyon ve yalnızlık gibi sorunlarla mücadele ediyorken, çocuklar ise sevgi ve ilgi eksiklikleri yaşayabilmektedir. Birçok ülkede uygulanan huzurevi ve yetimhanelerdeki kuşaklararası etkileşimin her iki grup için psikolojik açıdan faydalı olması bu duruma örnek olarak verilebilir. Hazer ve Özsungur (2017), yaşlı ve genç kuşaklar arasında uyumun sağlanmasının, sosyal ve psikolojik olarak yaşlı bireylere faydalı olacağını ve genç kuşakların yaşlı bireyleri anlamalarını sağlayacağını belirtmektedir. Yaşlılar, gençlerin enerjisinden ve canlılığından beslenirken, çocuklar da yaşlıların sevgisi ve rehberliğinden yararlanabilmektedir. Bu tür bir etkileşim, her iki tarafın da duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamada önemli rol oynamaktadır.

Kuşakların gereksinimlerinin birbirlerinden oldukça farklı olması birbirlerini anlamalarını zorlaştırırsa da etkileşimi arttırmaya uygun bir yapısı var bence. Gençken maddi imkanların az ihtiyaçların çok olması dolayısıyla yaşam hep bir mücadeleyle, hızla akıp geçiyor. Yaşlılıkta ise tüm imkanların oluşuyor ama bunları değerlendirmek için enerjin, hevesin kalmıyor ama her anlamda daha verici olunuyor. O yüzden gençlik dönemi daha çok psiko-sosyal açıdan ilgi, destek, şefkat vb. gereksinim duyuyorken, yaşlılık dönemi de yaşam tecrübesi, duygusal vb. paylaşımına açık bir dönem oluyor. Sorunuzda yer alan aktarım, alışveriş, iletişim, etkileşim ne şekilde ifade edersek edelim hepsi "karşılıklı olma"ya ihtiyaç duyuyor. Farklı kuşaklar her zaman ortak alanlarda buluşmıyor bunun için bu program gibi bazı çalışmaların organize edilmesine ihtiyaç var. Bizler çok memnunuz buraya geldiğimizde cıvıl cıvıl gençlerle hayat enerjisiyle doluyoruz, onların talep etmeleri durumunda fikirlerimizi de paylaşıyoruz (P, 63, Evli, Kadın, İlköğretim, Ev kadını).

Görüşmelerde katılımcılar programdaki derslerin çoğunlukla uygulamalı olmasını talep etmektedir. Uygulamalı eğitimin tercih edilmesinin temel nedenleri arasında "teorik bilginin akılda tutulmasının belirli bir yaştan sonra zorlaşması" olarak ifade edilmiştir. Katılımcılar, uygulamalı ve pratik yaparak öğrenilen bilginin daha kalıcı olduğunu belirtmişlerdir. Sadece "dinlemenin" (silk bir iz bıraktığını) aksine bir şeyi "yapma halinin" çok daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum yaşa özgü öğrenme biçimleri ve bilgi aktarımında dikkate alınması gereken metodolojileri göstermesi açısından önem taşımaktadır.

"[...] Çoğunlukla uygulamalı derslerden daha çok zevk alıyoruz ve hayatlarımıza daha kolay aktarabiliyoruz. Görmek, bizzat yapmak, deneyimlemek ayrı bir keyif veriyor bizlere..." (Y, 62, Evli, Erkek, Ön lisans, Emekli).

"Tarımsal konularda bağ budamayı ve aşı yapmayı öğrendik. Bizler yaz döneminde kırsalda yaşayan amatör çiftçileriz. Tam anlamıyla bilemediğimiz, yetkin olmadığımız konularda bilinçlenmek için profesyonel desteğe ihtiyaç duyuyoruz. Bu yüzden tarımsal konulara ağırlık veren

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme uygulamalı dersler bizlerin işine çok yarıyor.” (D, 60, Evli, Erkek, İlkokul, Emekli memur).

Gelecekte benzer projeler geliştirilmesini isteyen katılımcılar özellikle tarımsal konuların yanı sıra, turizm, ekonomi, sanat, sağlık, spor, teknoloji, sosyoloji (tropikal ürün yetiştirme, anketör olmak gibi) güncellemeleriyle bu alanlarda da bilgi edinmek istediklerini ifade etmişlerdir. Genel olarak katılımcıların güncellenen müfredatlarla çok daha geniş bir alanda ve hafızalarında kalıcı olduğu konusunda hem fikir oldukları uygulamalı derslerin sayısının artırılması beklentisinde oldukları görülmektedir. Bütüncül değerlendirildiğinde bu gibi iyileştirme önerileri de uyumlarının önemli bir göstergesidir.

5.3.1. Yaşlı Yalnızlığı

Yaşlılık, genellikle bunama, eskime, yıpranmışlık, güçsüzleşme, hastalık, sessizlik, tüketicilik, tutuculuk ve değişime kapalı olma gibi olgularla tanımlanır ve bu da yaşlı bireylerin toplumsal olarak dışlanmasına neden olur. Yaşlı ayrımcılığı, bu bağlamda, yaşlıları dışladığı için ırkçılıkla benzer bir şekilde şekillenmiştir. Cinsiyet ayrımcılığı, insanların biyolojik farklarından yararlanarak erkek egemenliğini pekiştirirken, ırk ayrımcılığı da bir ırk diğerine üstün görme anlayışına dayanır (Görgün Baran, 2012). Ancak yaşlı bireylere fırsatlar sunulduğunda, onların bireysel işlevsellikleri ve üretkenlikleri ortaya çıkabilmektedir (Görgün Baran 2016, Kornblum ve Julian 2011). "Genç" ve "yaşlı" kimlikleri birbirine karşıt şekilde tanımlanmaya başlanmıştır. Bu tür bir karşılaştırma dahi, yaşlılara karşı ayrımcı tutumların gelişmesine yol açmakta ve bunun sonucunda yaşlıların dışlanarak yalnızlaşmalarına sebep olmaktadır (Esendemir, 2021). Yaşlı bireylerin öğrenen özne olarak yeniden konumlandırılması, bilgi üretimine aktif katılımı, görünürlük ve temsiliyetin artması onları edilgen alıcılar olmaktan çıkararak özneleştirir. Bu durum, gençlerin yaşlılara yönelik olumsuz kalıp yargılarını zayıflatmaktadır (Bytheway, 2005).

Katılımcılar özellikle ileri yaş grubunda yalnızlık duygusunun yaygın bir sorun olduğunu ve tazelenme üniversitesi gibi programların bu duyguyu aşmaya yardımcı olabilecek mekân ve sosyal etkinlikler sağlama potansiyelinin yüksek olduğunu düşünmeleri dolayısıyla bu tür alanların çoğaltılması önerisinde bulunmuşlardır.

Programın toplumsal anlamda iletişim boşluğunu doldurmayı amaçladığı ve başkalarını anlayabilme yeteneğini geliştirerek bizlere doğru iletişimle çözülemeyecek hiçbir şey olmadığını da öğretti (T, 59, Evli, Kadın, İlkokul terk, Ev Kadını).

Programın çok daha fazla kişiye erişiminin sağlanabilmesi için “çevrimiçi eğitim paketi” olarak da hazırlanmalıdır. Bazı yaşlılarımızın fiziksel hareket kabiliyet sorunları bulunduğu için aramıza katılamıyor. Bu sayede hem çağın gereği yerine getirilmiş olur, hem de tam anlamıyla birliktelik ve dayanışma sağlanmış olur (Q, 50, Evli, Erkek, Lise, Serbest meslek).

Katılımcılar, “küçük yerlerde insan sayısının sınırlı olması ve hobi olanaklarının şehirlere göre daha dar olması gibi nedenlerle yalnızlığın farklı bir versiyonunun yaşanabildiğini” belirtmiştir. Katılımcılar özellikle günümüzde yalnızlığın herkesin yaşadığı önemli bir sorun olduğunu ve büyükşehirlere göre küçük yerlerde kaygı verici bir biçimde çok daha yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Tazelenme üniversitesi gibi katılımcılara birlikte olunabilecek mekanlar ve sosyal etkinlikler sağlama potansiyeli taşıyan alanlar oluşturulmasında bu gibi dezavantajlar gözetilerek bölgesel bazlı değerlendirmelerin gerekliliğini vurgulamışlardır.

Katılımcıların ifadelerinde program aracılığıyla Bengtson ve Roberts (1991) tarafından geliştirilen ve altı farklı boyutta ele alınan nesiller arası dayanışma modelindeki etkileşim sıklığı ve kurulan sosyal ilişkilere dayanan “ilişkisel dayanışma”, fiziksel yakınlık, birlikte olma imkanına atıf yapan “yapısal dayanışma” ve empati, duygusal paylaşım, anlayış odaklı “duygusal dayanışma” örneklerinden de bahsedildiği görülmektedir:

Üniversite ortamı, arkadaşlıklar kurmamıza ve bu arkadaşlıkları ders dışında da sürdürmemize imkân tanıyarak sosyal çevremizin çok daha genişlemesini sağladı. Programa katılımla evde yalnızlaşmak yerine sosyalleştik kaynaştık (M, 56, Evli, Kadın, İlköğretim, Ev Kadını).

[...] Yaş almış bireylerin sürekli hastalıktan bahsetmek yerine yaşamın farklı yönlerini keşfetmelerine ve bilinçli yaşlanmalarına katkı sağlayarak aktif yaşlanma açısından toplumsal bir boşluğu doldurduğunu düşünüyorum. Bence bu durum, yalnızlık ve izolasyonun getirebileceği olumsuzluklarla mücadelede dolaylı olarak rol oynamaktadır (P, 63, Evli, Kadın, İlköğretim, Ev kadını).

Görüşmelerde gençlerin, yaşlı katılımcılarla etkileşimde bulduklarında onlara sempati duydukları ve eğitim hayatlarına devam ettikleri için destekledikleri gözlemlenmiştir. Her bir katılımcıyı hayat boyu öğrenmenin somut göstergesi olarak gördüklerini ve kendilerine öğrenmenin belli bir yaşının olmadığını gösterdikleri için teşekkür ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum farklı kuşakların aynı ortamları paylaşmasının yaşlılık algısının değişmesi yönünde olumlu etki yarattığını göstermesi açısından önemlidir.

Dersleri gençler ve yaşlıların birlikte almasının kuşaklararası etkileşimi çok daha iyi hale getireceğini düşünüyorum. Bir arada olmanın birbirini anlama ve iletişim kanallarını açma açısından toplumsal bir boşluğu doldurabileceğini düşünüyorum (X, 49, Evli, Erkek, Üniversite, Serbest meslek).

Katılımcılar yaşlı yalnızlığını yaygın bir sorun olarak tanımlamakta ve Tazelenme Üniversitesi gibi sosyal etkileşim ve aktivite imkanları sunan, eğitim aracılığıyla yaş almış bireylerin hem bireysel olarak gelişmelerini (bilgi, beceri, psikoloji) hem de toplumsal yaşama daha aktif ve bilinçli bir şekilde katılmalarını hedefleyen, yaşam kalitelerini arttıran

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme programların “yalnızlık ve olumsuz yaşlılık algısı” sorununu olumlu yönde değiştirme etkisine sahip olduğunu ve bu değişimin toplumun tamamına yayılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Eğitim sayesinde yenilediğimizi ve rahatladığımızı hissediyoruz. Programın isminin “Tazelenme” olması da bu yenilenme etkisini tam olarak yansıtmaktadır. Üniversitede olmak da insana ayrıca bir prestij ve yenilenme hissi veriyor (C, 63, Evli, Erkek, Lise, Emekli) (Eşi ile birlikte katılıyor).

Görüşmelerde katılımcılar eğitim programı sayesinde geleceğe dair umut ve beklentilerinin değiştiğini ve farkındalıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Bu durumun çocuklarına da yansıdığını, çocuklarının da yeni şeyler öğrenmeleri konusunda kendilerine destek olduklarını ifade eden katılımcıların büyük çoğunluğu serbest zamanlarını değerlendirmek için güzel bir alternatif olarak gördüklerini ve üniversite ortamında olmanın kendilerine dinamizm kazandırdığını belirtmiştir. Vizyonlarının genişlediği ve farklı gruplardan insanların fikirlerini öğrenerek bireysel ve toplumsal anlamda gelişim kaydettiklerini vurgulamışlardır.

5.4. Kültürel Değerlerin Aktarılması

Yaşlılar, toplumların kültürel mirasını taşıyan bireylerdir. Onlar, geçmişin değerlerini ve geleneklerini genç nesillere aktarabilecek önemli kaynaklardır. Aktif yaşlanma açısından yaşam boyu öğrenme, yeni beceriler kazanma ve yenilenme, sosyo-kültürel yaşama katılım, kuşaklararası aktarım, sosyal içerme için önem taşımaktadır (Aydın ve Aydın Sayılan, 2014). Bu anlamda yaşlı bireylerin geleneksel değerler ve toplumsal belleğin korunması gibi önemli işlevleri söz konusudur.

Genç kuşaklar bu süreçte gelenekler, değerler, yaşam boyunca gerekli beceriler ve kültürü öğrenirken; yaşlı kuşaklar ise yeni değerlerin aktarımı, değişen sosyal yapılar, geleneklere ilişkin anlayışlar ve yeni teknolojiler hakkında bilgi edinirler (Newman ve Hatton-Yeo, 2008). Kuşaklararası dayanışma, kültürel değerlerin ve geleneklerin korunmasına yardımcı olabilir. Yaşlı nesil, kültürel mirası ve toplumsal değerleri genç nesillere aktarırken, gençler de bu değerleri modern dünyaya adapte ederek geleceğe taşır. Bu süreç, kültürel sürekliliği sağlamada önemli bir rol oynar.

Benim kızlarım da dahil olmak üzere çoğu insan bizim dönemimizden farklı olarak modernleşme çabası dolayısıyla geçmişi “eski(miş), şimdiye hizmet etmeyen” olarak değerlendirip, uzak durmaya çalışıyor. Bizler ise kendimizden önceki neslin aktarımlarını “gelene-ek” olarak değerlendirir, önemser, devam ettirmeye çabalandık. Kuşaklararası farkın derinleşmeye başladığı bir dönemde tazelenme üniversitesi programları yeniden yaşlı ve genç kuşağın etkileşimini arttırdı. Gencin yaşlıdan, yaşlının gençten öğreneceği çok şey olduğunu; bunların ancak karşılıklı bilinç ve farkındalıkla aktarıma dönüşebileceğini düşünüyorum (U, 58, Evli, Kadın, İlköğretim, Ev kadını).

Farklı yaş gruplarından insanlarla etkileşim, katılımcıların aldıkları psikoloji dersleri ve genel olarak üniversite ortamının sunduğu sosyalleşme imkanları ile kişisel gelişimlerini hem doğrudan kendilerinin gözlemedikleri hem de yakın çevrelerinin değişimi fark ettiklerini belirtmişlerdir.

Gençlerin okuyarak veya teknolojiyle öğrenme biçimleri ile bizlerin dönemimizde bilgiye ulaşımın sınırlı olması dolayısıyla bizzat yaşayarak deneyimlememiz arasındaki fark oldukça belirgin... Bu farklı öğrenme biçimleri arasındaki etkileşim, zengin bilgi alışverişi ortamı yaratmaktadır (S, 65, Eşi vefat etmiş, Erkek, Lise, Emekli).

Eğitim süreci katılımcılara pratik bilgi ve beceriler kazandırmıştır. Yaşları dolayısıyla özellikle sağlık alanında kronik rahatsızlıkların da varlığı dolayısıyla uygulamalı eğitimlere gereksinim duyduklarını, bildiklerini sandıkları ama detaylarını bilmedikleri birçok şeyin olduğunu fark ettiklerini ifade etmişlerdir.

Eğitim hayatımın çocukluk ve gençlik yıllarında hep sınav kaygısı yaşardım. Başarı bizim ülkemizde daha çok not ve puanlar üzerinden değerlendirildiği için bu konularda bence hepimizin travması var. Öğretmenler bizim zamanımızda tahtaya çıkararak not verirdi, kaygı yaratan herkesin önüne çıkmak mı? neticesinde notun olması mıydı? bilemiyorum ama bu durum beni eğitimden uzaklaştırmıştı. Bizler burada sınav, not kaygısı yaşamadan öğrenmenin tadını çıkarıyor ve çok daha kalıcı olduğunu fark ediyoruz. Tabii ki bu bilince belki yaşımız belki de bahsettiğim -asında ihtiyacımız olan- bu sistem dolayısıyla ulaştık (Ş, 62, Erkek, İlköğretim, Evli, Çiftçi).

Katılımcılar özellikle pratik beceri ve güncel bilgileri gündelik hayatlarına çok daha kolay transfer edebildiklerini bu bağlamda özellikle sağlık derslerinden edindikleri bilgilerin olası *risklere karşı bilinçlenme noktasında fayda sağladığını* belirtmişlerdir. Örneğin çevrelerinde kalp krizi vakası yaşanması durumunda soğukkanlı kalarak süreci yönetebildiklerini ifade etmişlerdir.

5.5. Toplumda Ayrımcılığın Azalması

Kuşaklararası dayanışma, yaşlıların gençlere eğitim ve iş deneyimi sağlarken, gençlerin de yaşlı bireylerin bakım ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi şeklinde kaynakların daha etkin kullanılmasına olanak tanımaktadır. Kuşaklararası dayanışma aracılığıyla maddi ve manevi anlamda yardımlaşma sağlanarak özellikle daha düşük gelirli ya da ekonomik olarak dezavantajlı gruplar arasındaki eşitsizlikler azaltılabilir. Bu bağlamda yaşlılar ve gençler arasındaki yardımlaşma toplumsal dayanışmayı güçlendirir.

Burada gençlerle aynı kampüste derslere girmek, onlarla sohbet etmek çok hoşuma gidiyor. Bazen özellikle hemşirelik okuyan öğrenciler ders arasında bana alanımla ilgili sorular soruyorlar, onlara tecrübelerimi aktarmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Ben de teknolojik açıdan onların yardımlarına çok gereksinim duyuyorum. Onlar da sağ olsunlar ödev dosyalarını

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme

bilgisayarda nasıl hazırlayacağımı gösterdiler. Bu karşılıklı bir alışveriş ayrıca sadece bilgi değil, hayat enerjisini de paylaşıyoruz. Bence bu tür dayanışmalar toplumun her kesiminde olmalı. (E, 50, Kadın, Evli, Ön lisans, Hemşire).

Katılımcılar, programın sağladığı sosyal etkileşimin değerinin bilincinde, kazanılan becerilerin farkında olmakta ve bu tür projelerin daha geniş kitlelere ulaşarak toplumsal dayanışmanın daha da güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bence tazelenme üniversitesinin iki temel amacı var. Bunlardan ilki bizlerin ve toplumun “yaş 70 iş bitmiş” düşüncesini değiştirmek, öğrenme ve değişimin hayat boyu olduğunu bize göstermek, kendimizi de buna inandırmamız için bizlere hayat enerjisi enjekte ediyorlar aslında [...] İkincisi ise bizlerin geçmişten getirdiği kapalılıklarımızı açmak için genç kuşaklarla iletişim ve etkileşimde bulunmamıza olanak sağlamak. Kampüs ortamında hem çoğumuzun yaşamadığı, bilmediği bir çevreyi ilk kez deneyimliyoruz hem de kendi akranlarımızdan farklı birey ve gruplarla bir araya geliyoruz (K, 55, Eşi vefat etmiş, Kadın, İlköğretim, Ev kadını).

Tazelenme üniversitesi, toplumsal gruplar arasındaki sınıf, yaş, cinsiyet gibi farklılıkları göz ardı ederek, insanların birbirlerine daha insancıl ve empatik yaklaşımlarına teşvik etmektedir. Bu tür etkileşimler, kuşaklar arasındaki ayrımcılığı ve önyargıları ortadan kaldırmada etkin rol oynamaktadır.

Sonuç

Dünya genelinde ortalama yaşam süresinin uzamasına bağlı olarak gelişen yaşlı nüfustaki artış ve öğrenme felsefesinde yaşanan değişimler yaşlı nüfusa yönelik siyasi, sosyal, iktisadi yaklaşım ve politika gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Yaşlıların topluma katılımını artıracak uygulamalar, yaşlıların yaşam kalitesinin yükseltilmesi, yalnızlığının önlenmesi, aktif yaşlanma ve kuşaklararası dayanışma odaklı olmalıdır.

Kuşaklararası dayanışma, yaşlıların işlevselliklerini arttırarak toplumsal hayattan kopmadan yaşam kalitelerinin yükseltilmesine, toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasına, yaşlanan nüfusun gereksinimlerinin karşılanmasına ve genç kuşakların toplumsal sorumluluk bilincinin güçlendirilmesine imkân tanımaktadır. Tazelenme üniversitesinde yaşlı bireylerin farklı branşlardan eğitimler almaları, yeni beceriler edinmeleri zihinsel; aktivitelerle hareketli bir yaşam tarzının oluşumu bedensel; diğer yaşlı bireylerle bir araya gelinmesi, arkadaş gruplarının oluşturulması ile sosyal ve yalnızlık duygusu, sosyal izolasyonun önlenmesiyle de psiko-sosyal iyilik halinin korunmasına destek sağlanmaktadır. Bu bağlamda, tazelenme üniversiteleri, aktif yaşlanma hedeflerine ulaşılmasında önemli katkılar sunmaktadır.

Yaşlı bireyler, yaşadıkları yöreye özgü gelenekleri, geçmişten günümüze gündelik hayat ritüellerini, yemek tariflerini veya yaşam öykülerini akademik programlarla uyumlu hale getirerek gençlerle paylaşmakta bu şekilde yerel halk kültürünü aktarmaktadır. Bu tarz paylaşımlarıyla gençlerin kültürlenmelerine katkıda bulunmaktadırlar. Atölyeler, sosyal

etkinliklerle kampüs yaşamı somut olarak deneyimlenirken; bahar şenlikleri, tiyatro gösterileri ve spor faaliyetleri vb. ortak sosyal etkinliklerle kuşaklararası etkileşim sağlanmaktadır. Katılımcılar görüşmelerde öneri olarak tazelenme üniversitesinin ülke genelinde sayısının yeterli olmadığını ifade ederek, yaygınlaştırılması için gerekli iş birliklerinin (yerel yönetim, STK vb.) yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca gelişen ve değişen teknolojileri takip etmekte zorlandıklarını belirten yaşlı bireyler bilinmezliğin uzaklaşmaya neden olduğu için de çağın gerisinde kalma hissini en derinden teknoloji alanında yaşadıklarını ifade ederek eğitim programına teknolojik gelişim odaklı dersler eklenmesi talebinde bulunmuştur. Aktif katılımcılar tarafından güncellenmesi talep edilen bu başlıklarla çok daha işlevsel olacağı düşünülen tazelenme üniversitesinin, yaşlı bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine katılımını teşvik ederken, kuşaklararası etkileşim, kültürel değerlerin aktarımı ve yaş ayrımcılığının azaltılması gibi toplumsal hedeflere de hizmet ettiği görülmektedir.

Kaynakça

- Atak, N. Ü. (2016). *X-Y-Z kuşakları ve kuşaklararası farklılıkların yönetimi*. Nobel Yayınevi.
- Aydın, A., Aydın Sayılan A. (2014). Aktif yaşlanma ile yaşam boyu öğrenme arasındaki ilişkiye teorik bir bakış. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4(2), 76-81. <https://ijses.org/index.php/ijses/article/view/129>
- Aydın, N. (2020). Z kuşağı ve din. (Tez No. 647609). [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Baybora, D (2010). Çalışma yaşamında yaş ayrımcılığı ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaş ayrımcılığı düzenlemesi üzerine. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1-30. <https://izlik.org/JA86JL83ND>
- Bengtson, V. L. ve Roberts, R.E.L. (1991). Intergenerational solidarity in aging families: An example of formal theory construction. *Journal of Marriage and The Family*, 53(4), 857. <https://doi.org/10.2307/352993>
- Bengtson, V. L. (2001). The burgess award lecture: beyond the nuclear family: the increasing importance of multigenerational bonds. *Journal of Marriage and the Family*, 63(1), 1-16. <https://www.jstor.org/stable/3599955>
- Berkman, L. F. ve Glass T. (2000). Social integration, social networks, social support and health. (in *social epidemiology*). Oxford Academic Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195083316.003.0007>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Buz, S (2015). Yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 268-278. <https://doi.org/10.17755/esosder.89453>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (27. baskı). Pegem Akademi.
- Bytheway, B. (2005). *Ageism*. Open University Press.

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme

- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Demiray, U. (1990). "Üçüncü yaş üniversitesi" kavramı uygulama örnekleri ve bir öneri. *Kurgu Dergisi*, 8, 435-469. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1503893>
- Derman, O. (2014). Niçin nesiller arası yaklaşımlar? (Eds. Gürkan Akçaer, Orhan Derman, Damla Güner ve Zeynep Tüzün) (Aktif yaşam için nesillerarası etkileşim modeli). Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Dimock, M. (2019). Defining generations: where millennials end and generation Z begins. *Pew Research Center*, 17(1), 1-7. <https://pewrsr.ch/2szqtJz>
- Duffy, B., Shrimpton, H., Clemence, M. ve Thomas, F. (2018). *Beyond generational labels: Understanding age and life stage effects*. Ipsos MORI.
- Ellis, S.W. ve Granville, G. (1999). Intergenerational solidarity: bridging the gap through mentoring programmes. *Mentoring and Tutoring: Partnership in Learning*, 7(3), 181-194. <https://doi.org/10.1080/1361126990070301>
- Erdoğan, A. ve Toprak M. (2012). Yaşamboyu öğrenme: kavram, politika, araçlar ve uygulama. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 69-91. Doi: 10.5961/jhes.2012.036
- Esendemir, E. (2021). Türkiye’de yaşlılık algısı: yaşlı ayrıcalığı ve ayrımcılığı üzerine bir inceleme. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(2), 76. <https://doi.org/10.47155/mamusbbd.1011701>
- Fienberg, S. E. ve Mason, W. M. (1979). Identification and estimation of age-period-cohort models in the analysis of discrete archival data. *Sociological Methodology*, 10, 1-67. <https://doi.org/10.2307/270764>
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (Çev. H. Özel ve C. Güzel). Ayraç Yayınevi.
- Glenn, N. D. (1976). Cohort analysts' futile quest: statistical attempts to separate age, period, and cohort effects in cross-sectional data. *American Sociological Review*, 41(5), 900-904. <https://doi.org/10.2307/2094738>
- Görgün Baran, A. (2012). *Davranış bilimleri*. Siyasal Kitabevi.
- Görgün Baran A. (2016). Yaşlılıkta sosyal dışlanmanın toplumsal boyutu. (Ed. Kalıncara V.) *Yaşlılık Disiplinlerarası Yaklaşımlar, Sorunlar, Çözümler*. Nobel Kitabevi.
- Granville, G. ve Ellis, S. (1999). Developing theory into practice: researching intergenerational exchange. *Education and Ageing* 14(3): 231-48. <https://eric.ed.gov/?id=EJ600745>
- Granville G (2000) *Understanding the experience of older volunteers in intergenerational school-based projects*. Hartshill, UK: Beth Johnson Foundation.
- Granville, G. (2002) *A review of intergenerational practice in the UK. stoke on trent: centre for intergenerational practice*. Beth Johnson Foundation. https://media.scottishmentoringnetwork.co.uk/intergenerational_2e2585dee4.pdf
- Halbwachs, M. (1992). *On collective memory*. University of Chicago Press.
- Hastaoğlu, F. (2023). Tazelenme üniversitesi öğrencilerinin sağlık okuryazarlıklarının belirlenmesi. *Geriatik Bilimler Dergisi*, 6(2), 124-131. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/geriatik/article/1255128>

- Hazer, O., ve Özsungur, F. (2017). Kuşaklararası iş birliği ve geronteknoloji. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 445-472. <https://izlik.org/JA84UD92HK>
- Kişi, N. (2018). Yenilikçi bir mentorluk yaklaşımı: tersine mentorluk. *The Journal of International Scientific Researches*, 3(3), 205-213. <https://doi.org/10.23834/isrjournal.423866>
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy*. Cambridge.
- Korkmaz, A. ve Korkut, G. (2018). Gümüş ekonomi ve aktif yaşlanma bağlamında toplumsal katılım. *İş ve Hayat Dergisi*, 4(8), 258. <https://izlik.org/JA55ZH72WT>
- Kornblum W, Julian J. (Editörler) (2011). *Social problems*. Pearson.
- Laslett, P. (1989). *A fresh map of life: the emergence of the third age*. Harvard University Press.
- Mannheim, K. (1952). *Essays on the sociology of knowledge*. Routledge.
- Merz, E. M., Schuengel, C. ve Schulze, H. J. (2007). Intergenerational solidarity: an attachment perspective. *Journal of Aging Studies*, 21, 176. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2006.07.001>
- Murakami, İ., Yılmaz, Ö., Yılmaz, J., Arıkan, D., Acarbaş, E., ve Armağan, M. B. (2023). A methodological study on the ikigai of 60+ tazelenme university students. *Türkiye Klinikleri Journal of Gerontology*, 2(2), 45-54. doi: 10.5336/jgeront.2024-101278
- Newman, S. ve Hatton- Yeo, A. (2008). Intergenerational learning and the contributions of older people. *Ageing Horizons*, 8, 31-39. <https://riolis.ipleiria.pt/files/2011/03/Intergenerational-Learning-and-the-Contributions-of-Older-People.pdf>
- Oğlak, S. ve Canatan, A. (2020). Yaşam boyu öğrenme ve aktif yaşlanma bakış açısından Üçüncü Yaş Üniversiteleri: İyi uygulama örnekleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 13(2), 131-141. doi: 10.46414/yasad.726075
- Öztürk, A. (2021). Bir aktif yaşlanma stratejisi olarak tazelenme üniversitesi. (Tez No. 712212). [Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özütürker, M. (2021). Yaşlı ayrımcılığı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 17(36), 3045. Doi: 10.26466/opus.883434
- Palinkas, L. A., vd. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42(5), 533-544. doi: 10.1007/s10488-013-0528-
- Parsons, T. (1951). *The social system*. Free Press of Glencoe.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants (Part 1). *On the Horizon*, 9(5), 1-6. https://cddoc.uc.cl/wp-content/uploads/2020/03/Digital_Natives_Digital_Immigrants.
- Ryder, N. B. (1965). The cohort as a concept in the study of social change. (In Cohort Analysis in Social Research) (Eds.W.M. Mason ve S.E.Fienberg), 9-44, Springer.
- Sevim, S. ve Yıldırım, Ş. (2023). Kuşaklararası üniversite öğrencilerinin yaşlanma ve yaşlılık algılarının değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 83-105. <https://doi.org/10.51460/baebd.1209130>.
- Stadelhofer, C. (2017). Changing world needs changing methods in seniors' education. international conference. "Equal learning opportunities for the elderly". Bratislava 18-20 May 2017. (Ed:

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme

Nadežda Hrapková. Univerzita Komenského v Bratislave, Slovakia). Electronic Platform for Adult Learning in Europe, 18.

Strauss, W. ve Howe, N. (1991). *Generations: The history of america's future, 1584 to 2069*. William Morrow and Company.

Strauss, W. ve Howe, N. (1997). *The fourth turning: an american prophecy-what the cycles of history tell us about america's next rendezvous wit destiny*. National Bestseller.

Tufan, İ., Kılavuz, A., Özgür, Ö., Ayan, F. S., Gürdal, F. Y., ve Engin, B., (2019). Türkiye'de gerontoloji atlası: yaşlı yoksulluğu ve yalnızlık üzerine bulgular. *Geriatik Bilimler Dergisi*, 2 (1), 2. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/geriatik/article/487817>

Tuna, M. ve Çakmaz, D. (2024). Kuşaklararası etkileşim ve deneyim aktarımına ilişkin bir dijital eğitim modeli geliştirilmesi: muğla, menteşe örneği. (İçinde: Başkent Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Sosyolojinin Geleceği ve Geleceğin Sosyolojisi, II. Ulusal Kongre, Genişletilmiş Özet Bildiri Kitapçığı Taslağı),92.

Türk, A. (2013). *Değişimi değiştiren geleceği dönüştüren Y kuşağı*. Kafekültür Yayıncılık.

World Health Organization. (2002). Active ageing: A policy framework. World Health Organization.

World Health Organization (WHO). (2015). World report on ageing and health. Geneva: WHO.

Yavuz, C. (2020). *Yaşlılık ve sosyal politika tartışmaları*. (Ed. Zahide Gençtürk). Detay Yayıncılık.

Yıldırım, F. (2015). Çocukların dünyasına yaşlıları dahil etmek: okul temelli kuşaklararası dayanışma modelleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/article/230434>

Zaidi, A., Gasior, K. ve Sidorenko, A. (2010). Intergenerational solidarity: policy challenges and societal responses. Policy Brief, 7. Vienna: European Centre.

İnternet Sayfaları ve İnternet Siteleri:

World Health Organization (2025, Mart 5). Active ageing: a policy framework. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/67215/1/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf

Tazelenme Üniversitesi (2025, Haziran 12). Yozgat Bozok Üniversitesi "Tazelenme Üniversitesi", müfredat içinde. <https://bozok.edu.tr/birim/tazelenme-universitesi/sayfa/mufredat/11035>

Ek A- YARI YAPILANDIRILMIŞ DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

KUŞAKLARARASI DAYANIŞMA BAĞLAMINDA TAZELENME ÜNİVERSİTESİ: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Sosyo- Demografik Bilgiler:

Yaş:
Medeni Durum:
Eğitim Durumu:
(Varsa)Eşinizin Mesleği:

Görüşme Soruları:

1. Sizce farklı kuşaklardan katılımcıların bir arada eğitim alması, toplumsal etkileşim açısından nasıl bir etki yaratmaktadır?
2. Sizce katılımcılar arasında kuşak farklarının, bilgi paylaşımı ve deneyim aktarımındaki rolü ve önemi nedir?
3. Katılımcıların eğitim sürecinde birbirlerinden ne tür sosyal beceriler kazandığını gözlemlediniz? (Örneğin: empati, iş birliği vb.)
4. Kuşaklararası etkileşimin kişisel gelişim açısından nasıl bir etkisi oldu?
5. Katılımcıların geleceğe dair umut ve beklentileri, bu tür eğitim programı ile değişti mi?
6. Yaşlı ve genç katılımcılar arasındaki etkileşimin, toplumda yaşlılık algısı üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
7. Kuşaklararası dayanışmanın toplumda daha geniş bir alana yayılması için ne tür adımlar atılabilir?
8. Bu tür programların yaygınlaştırılmasının toplumsal dayanışmayı güçlendirme açısından katkılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
9. Sizce bu tür bir üniversiteyi oluşturma fikri, toplumsal anlamda hangi boşluğu doldurmayı amaçlıyor?
10. Gelecekte benzer projelerin hangi alanlarda daha fazla etkili olabileceğini düşünüyorsunuz?

Kuşaklararası Dayanışma Bağlamında Tazelenme Üniversitesi: Sosyolojik Bir Değerlendirme

Ek B- KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Meslek
B	54	Kadın	İlkokul terk	Eşi vefat etmiş	Ev kadını
C	63	Erkek	Lise	Evli (Eşi ile birlikte katılıyor)	Emekli işçi
D	60	Erkek	İlkokul	Evli	Emekli memur
E	50	Kadın	Ön lisans	Evli	Emekli hemşire
K	55	Kadın	İlköğretim	Eşi vefat etmiş	Ev kadını
L	66	Erkek	İlköğretim	Eşi vefat etmiş	Emekli işçi
M	56	Kadın	İlköğretim	Evli	Ev kadını
N	63	Erkek	Lise	Evli (Eşi ile birlikte katılıyor)	Emekli işçi
P	63	Kadın	İlköğretim	Evli	Ev kadını
R	49	Erkek	İlkokul terk	Evli	Bekçi
S	65	Erkek	Lise	Eşi vefat etmiş	Emekli işçi
Ş	62	Erkek	İlköğretim	Evli	Çiftçi
T	59	Kadın	İlkokul terk	Evli	Ev kadını
U	58	Kadın	İlköğretim	Evli	Ev kadını
V	56	Kadın	Lise	Boşanmış	Emekli memur
W	52	Kadın	İlkokul	Evli	Ev kadını
Y	62	Erkek	Ön lisans	Evli	Emekli işçi
Z	48	Kadın	İlkokul	Evli	Ev kadını
X	49	Erkek	Üniversite	Evli	Serbest meslek
Q	50	Erkek	Lise	Evli	Serbest meslek

